

Vlaams
Parlement

ingediend op **276** (2014-2015) – Nr. 5
22 april 2015 (2014-2015)

Verslag van de hoorzitting

namens de Verenigde Commissies voor Economie, Werk,
Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid
en voor Onderwijs
uitgebracht door Jenne De Potter en Jan Hofkens

over de conceptnota van de Vlaamse Regering
'Duaal leren – Een volwaardig kwalificerende
leerweg', met vertegenwoordigers van de organisaties
voor toeleiding en begeleiding

Samenstelling van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid:

Voorzitter: de heer Axel Ronse.

Vaste leden:

de heren Matthias Diependaele, Andries Gryffroy, Jos Lantmeeters, mevrouw Grete Remen, de heer Axel Ronse, mevrouw Sabine Vermeulen;
de heer Robrecht Bothuyne, de dames Sonja Claes, Martine Fournier, de heer Peter Van Rompuy;
de heer Willem-Frederik Schiltz, mevrouw Emmily Talpe;
mevrouw Yasmine Kherbache, de heer Bart Van Malderen;
de heer Imade Annouri.

Plaatsvervangers:

de heer Jan Hofkens, mevrouw Lieve Maes, de heer Lorin Parys, mevrouw Miranda Van Eetvelde, de heren Paul Van Miert, Peter Wouters;
mevrouw An Christiaens, de heer Jenne De Potter, mevrouw Kathleen Helsen, de heer Koen Van den Heuvel;
de heer Lionel Bajart, mevrouw Martine Taelman;
de heer Rob Beenders, mevrouw Güler Turan;
de heer Wouter Vanbesien.

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: mevrouw Kathleen Helsen.

Vaste leden:

mevrouw Vera Celis, de heer Koen Daniëls, de dames Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, de heer Kris Van Dijck, mevrouw Miranda Van Eetvelde;
de heren Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, mevrouw Kathleen Helsen;
mevrouw Ann Brusseel, de heer Jo De Ro;
de dames Caroline Gennez, Tine Soens;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

de heer Peter Persyn, mevrouw Grete Remen, de heren Axel Ronse, Willy Segers, de dames Ann Soete, Manuela Van Werde;
de dames Caroline Bastiaens, Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
de dames Ingrid Lieten, Katia Segers;
mevrouw Elke Van den Brandt.

Toegevoegde leden:

mevrouw Barbara Bonte.

Documenten in het dossier:

276 (2014-2015) – Nr. 1: Verslag van de gedachtewisseling
– Nr. 2 t.e.m. 4: Verslag van de hoorzitting

INHOUD

I. Uiteenzettingen door de genodigden	4
1. Uiteenzetting door de heer Stefan Grielens – VCLB.....	4
2. Uiteenzetting door de vertegenwoordigers van SYNTRA Vlaanderen	5
2.1. Uiteenzetting door de heer Luc Neyens.....	5
2.2. Uiteenzetting door de heer Jozef Verzele.....	7
2.3. Uiteenzetting door mevrouw Nele De Mol.....	8
3. Uiteenzetting door mevrouw Els Van de Walle – VDAB	9
4. Uiteenzetting door de vertegenwoordigers van het ROP Zuid-West- Vlaanderen	11
4.1. Uiteenzetting door de heer Bruno Messiaen.....	11
4.2. Uiteenzetting door de heer Rudi Deceukelier	11
II. Bespreking	13
1. Vragen en opmerkingen van de leden	13
2. Antwoorden van de genodigden	14
Gebruikte afkortingen	21
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	
Bijlage 1: Bijdrage SYNTRA Vlaanderen	
Bijlage 2: Bijdrage VDAB	
Bijlage 3: Bijdrage ROP Zuid-West-Vlaanderen	
Bijlage 4: Jaarverslag 2012-2013 CLB	

In de Verenigde Commissies voor Economie, Werk, Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid en voor Onderwijs ging op datum van donderdag 19 maart 2015 de vierde van een reeks van zes hoorzittingen door over de conceptnota van de Vlaamse Regering 'Duaal Leren – Een volwaardig kwalificerende leerweg'.

Op deze zitting werden vertegenwoordigers gehoord van organisaties die instaan voor toeleiding en begeleiding. De heer Stefan Grielens, algemeen directeur, vertolkte daarbij het standpunt van de VCLB-koepel. Mevrouw Nele De Mol, de heer Luc Neyens en de heer Jozef Verzele spraken namens het agentschap SYNTRA Vlaanderen. Mevrouw Els Van de Walle voerde het woord namens de VDAB. En ten slotte brachten de heer Rudi Deceukelier, directeur CDO Kortrijk, en de heer Bruno Messiaen, beleidsmedewerker Werk stad Kortrijk, de visie van het Regionaal Overlegplatform Zuid-West-Vlaanderen naar voor.

De vertegenwoordigers van SYNTRA Vlaanderen, van de VDAB en van het ROP Zuid-West-Vlaanderen maakten bij hun uiteenzetting gebruik van een PowerPoint-presentatie die terug te vinden is op de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be. Op diezelfde [dossierpagina](#) is ook het document 'De Centra voor Leerlingenbegeleiding in cijfers – Schooljaar 2012-2013' terug te vinden, dat achteraf door de heer Grielens ter beschikking werd gesteld naar aanleiding van de vragen van enkele commissieleden.

I. Uiteenzettingen door de genodigden

1. Uiteenzetting door de heer Stefan Grielens – VCLB

De heer *Stefan Grielens*, directeur van de Vrije CLB-Koepel (VCLB), onderschrijft dat duaal leren belangrijke kansen biedt om voor jongeren een zinvolle leerweg te vinden. Wat de conceptnota voorstelt, bestaat volgens hem op vandaag nog niet. Op heden wordt werkplekleren immers heel vaak gezien als iets voor jongeren die school- maar nog niet leermoe zijn, naast een moeilijker groep die beide is, maar die men evenmin uit het oog mag verliezen. Leren en werken heeft soms een wat negatieve bijklank omdat de samenleving die keuze al te gemakkelijk situeert aan het einde van een watervalstelsel. In de plaats daarvan voorziet de conceptnota dat deze mogelijkheid voortaan vroeger in het traject zal worden aangeboden. Op die manier wil men ervoor zorgen dat dit als een opportuniteit wordt gezien door jongeren die noch school- noch leermoe zijn en wil men daardoor tegelijk ook komen tot een betere arbeidsmarktkwalificatie.

Wat de rol van de CLB's in de keuzebegeleiding betreft, onderstreept hij om te beginnen dat het van belang is dat het de leerling zelf is die kiest. Die verantwoordelijkheid veronderstelt echter dat men sterk genoeg is om te kiezen. Terwijl men vroeger op basis van testmateriaal een advies formuleerde en daar vervolgens de jongere van trachtte te overtuigen, wordt er thans naar gestreefd dat de leerling zelf de verschillende fasen van het keuzeproces doorloopt.

De eerste daarvan is de oriëntatie: ben ik klaar om aan het keuzeproces te beginnen? Ben ik cognitief bewust dat ik een keuze moet maken? Tweede fase is een verkenning in de breedte: weet ik wat de verschillende mogelijkheden zijn? De spreker onderstreept dat het daarbij ook van belang is dat er geïnformeerd wordt over studierichtingen die niet aansluiten bij de eigen leefwereld. Derde is een verkenning in de diepte: heb ik mij voldoende verdiept in de studie-inhoud? Essentieel is verder jongeren te helpen zichzelf te leren kennen: interesses, waarden, persoonlijkheid, capaciteiten en werkhouding. Bij het kiezen zelf is van belang dat men zich bewust is van de druk van de samenleving (ouders, vrienden) en dat werkplekleren een waardevolle keuze wordt. De spreker onderstreept tot slot het aspect van de verbinding: een bewuste, voorbereide keuze biedt meer steun op moeilijke momenten, waardoor men minder snel afhaakt.

CLB's ondersteunen scholen educatief en informeren jongeren over de verschillende alternatieven, in de klas, met brochures en de Onderwijskiezerwebsite (in samenwerking met de VDAB). Daarnaast kunnen individuele leerlingen de centra benaderen, of omgekeerd, eventueel via de klassenraad.

Bij de creatie van deze nieuwe leerweg is het van belang goed na te denken over zijn plaats. Ziet men hem als nieuw, na de tweede graad en naast de bestaande opleidingen, voorafgegaan door een keuzemoment? Of ziet men hem eerder flexibel, als een weg waar men logisch naartoe werkt in bepaalde richtingen, maar waarbij de instap gebeurt op het moment dat de leerling rijp is, wat bijvoorbeeld enkele maanden na het begin van het vijfde jaar zou kunnen zijn? Dat moet nog uitgeklaard worden. Het is belangrijk om eerst te besluiten hoe de nieuwe leerweg zal worden georganiseerd en op basis daarvan de toeleiding naar deze leerweg uit te bouwen.

Daarnaast moet men ervoor zorgen dat wie positief voor duaal leren kiest, uiteindelijk niet slechter af is dan wie koos voor een traditionele opleiding. Wat bijvoorbeeld als iemand ontslagen wordt omdat hij of zij finaal toch niet in het bedrijf blijkt te passen? Een andere uitdaging bestaat erin te vermijden dat de groep die nu al op 15 of 16 jaar vanwege schoolmoeheid kiest voor deeltijds leren, tegen de derde graad ook leermoe is, daar waar zij vandaag wel via leren en werken tot een kwalificatie kunnen komen. Ook zij moeten een plek krijgen in de nieuwe structuur.

Nog moeilijker tot slot is de groep die school- en leermoe is. Op zich is het goed dat deze groep niet langer integraal in leren en werken wordt ondergebracht. Persoonlijke ontwikkelingstrajecten en leerrechtprojecten zijn voor hen belangrijk, maar hoeven niet per se gekoppeld te worden aan deeltijds werken. Jongeren binnen andere opleidingsvormen moeten ook wel steeds de mogelijkheid krijgen om terug te schakelen naar zowel een deeltijds als een voltijds leersysteem.

2. Uiteenzetting door de vertegenwoordigers van SYNTRA Vlaanderen

2.1. Uiteenzetting door de heer Luc Neyens

De heer *Luc Neyens*, Afdeling Draaischijf Ondernemerscompetenties SYNTRA Vlaanderen, begint zijn verhaal over de bestaande leertijd, waarvan hij de goede punten behouden wenst te zien, met de beschrijving van een case. Mario is 16,5 jaar oud. Zijn vader en moeder hebben een diploma van respectievelijk hoger en lager secundair onderwijs. Zelf heeft hij drie jaar gedaan over de eerste graad tso en zit hij in het eerste jaar van de tweede graad bso hulpmecaniciën. Voltijds onderwijs valt mee, maar hij wil toch liever meer in de praktijk van het beroep staan. Een vriend die een jaar leercontract achter de rug heeft, brengt hem op het idee contact op te nemen met een leertrajectbegeleider, die hem na een intakegesprek over zijn schoolloopbaan, motivatie en arbeidsrijpheid, drie adressen van garages in de buurt bezorgt. Zijn tweede sollicitatie is reeds succesvol en er wordt een leerovereenkomst van twee jaar afgesloten, die hem een leervergoeding van 424 euro per maand oplevert en op het einde zowel een beroepskwalificatie mechaniciën als een onderwijskwalificatie van de tweede graad.

Misschien wordt dit nog gevolgd door een aanvullende overeenkomst en behaalt hij zelfs zijn diploma van het secundair onderwijs, wat weliswaar slechts in beperkte mate voorkomt in het systeem van de leertijd. Zoals Mario zijn er veel jongeren in Vlaanderen, die thans echter vaak te zelden weten dat een dergelijk systeem bestaat. Het is fundamenteel dat zij die mogelijkheid om door te groeien behouden, besluit de spreker. Daar komen dan nog de zeer positieve werkzaamheidscijfers bij.

Hij laat verder opmerken dat veel jongeren in de leertijd nog maar 15, 16 of 17 jaar zijn, de tweede graad niet succesvol doorlopen hebben maar uiteindelijk wel een schitterende beroeps carrière meemaken. Tijdens de opleidingen, die een tot drie jaar duren, werken ze vier dagen per week bij de ondernemer-opleider, behoudens als de theoretische vorming meer dagen vergt, zoals het geval is in de zorgsector. Hij merkt daarbij op dat niet alle opleidingen op alle campussen worden aangeboden. Zo moet Mario voor zijn dag op het opleidingscentrum telkens van Mortsels naar Sint-Niklaas of Mechelen.

De spreker wijst erop dat een jongen in de leertijd de overheid alles bij elkaar slechts 3500 euro per jaar kost, wat bijzonder goedkoop is, zeker in verhouding tot de gesorteerde effecten. Zeer jammer is wel dat de instroom sinds 2000 gehalveerd is tot ongeveer 3000 en dit in weerwil van het hoge aantal geïnteresseerde en gemotiveerde ondernemers.

De effectiviteit van de leertijd is zeer hoog: 87 procent vindt meteen werk. Als men niet aan de slag kan blijven na de opleiding, komt dat vaak doordat de betrokken kmo te klein is om iemand bijkomend in dienst te nemen. Het engagement is voltijds: men moet een overeenkomst hebben, waarnaar de begeleider mee op zoek gaat. Niet minder dan 13 procent is na vijf jaar zelfstandige in hoofd- of bijberoep.

Daarop belicht de heer Neyens het profiel van jongeren in de leertijd. Vaak hebben ze een negatieve schoolervaring en op het moment van hun instap op 16 of 17 jaar, een – bijna 40 procent – of zelfs twee jaar – 20 procent – schoolachterstand. Meer dan de helft behaalde de tweede graad niet en komt daardoor volgens de nu voorliggende conceptnota niet eens in aanmerking voor duaal leren. De meerderheid komt uit het bso, naast een deel buso en tso. Ook bijna 5 procent komt echter uit het aso. Belangrijker dan de arbeidsrijpheid, die later kan komen, is de arbeidsbereidheid. De leertijd wordt hoofdzakelijk als positief ervaren. Het gemiddelde opleidingsniveau van de ouders is lager dan in het voltijds onderwijs. De spreker betreurt dat de meerderheid van de betrokkenen naar de leertijd geleid wordt door ondernemers-opleiders, vrienden, kennissen en familie, en slechts heel weinig (amper 10 procent) door CLB of school. Als het onderwijs meer informeerde, zou de doorstroming ongetwijfeld groter zijn. Zelf heeft SYNTRA Vlaanderen een te beperkt budget om dit te compenseren via website en eigen publiciteit.

Een op drie stapt pas een maand na de start van de opleiding in. Maar problematischer is dat 14 procent van de nieuwe leerjongeren pas na de telling van 1 februari instapt, want cijfergegevens over meerdere jaren tonen dat bijna twee op drie van hen opnieuw een negatieve ervaring heeft. Twee tot drie maanden vroeger instappen zou hun slaagkansen substantieel vergroten. In elk geval heeft een arbeidservaring van vier dagen per week, vanaf minimum zes maanden, een duidelijk positief effect op de latere werkkansen.

De begeleiding van de leerjongeren gebeurt door een combinatie van personen, te beginnen met de leertrajectbegeleider van SYNTRA Vlaanderen, die helpt zoeken naar een passende patroon, rekening houdend met sociale context en persoonlijke heden, en contactpersoon blijft gedurende het hele traject. SYNTRA levert de leertijdverantwoordelijke en de leraren Algemene Vorming en Beroepskennis. Daarnaast spelen ondernemingshoofd-opleider en CLB een belangrijke rol in de begeleiding.

De leertrajectbegeleider heeft op elk moment gemiddeld 75 leercontracten in begeleiding en doet er per jaar circa 110, wat erg veel is. In de vorige beheersovereenkomst stond bijvoorbeeld dat elke werkplek minstens twee keer moest bezocht worden. Van de lijst met taken van de leertijdverantwoordelijke, die de spreker op een dia toont, vermeldt hij in het bijzonder de initiatieven om de band

tussen ondernemers en SYNTRA en de opleiding te versterken. De rol van het CLB noemt hij in dezen uniek, omdat de CLB's van de verschillende netten optimaal samenwerken in SYNTRA. Hij bepleit dan ook dat die werking alleszins behouden zou kunnen blijven.

Tot slot vermeldt de spreker dat er een taskforce werd opgericht voor kwaliteitsverbetering. Als actiedomeinen van deze taskforce noemt hij intake en screening (waar zich in de eerste maanden nog een te grote uitval voordoet, wat men wil aanpakken met 'snuffelstages' in de voorafgaande paasvakantie, en een hele screeningsweek), het curriculum (waar men meer nadruk wil leggen op functionele vaardigheden en de integratie van de verschillende opleidingsonderdelen), de evaluatie (waar men naast de integratie ook de impact van de ondernemer-opleider wil vergroten), de werkplek (waar men ondernemingen nog meer wil screenen en labelen, naast meer ontmoetingsmomenten en netwerking) en het algemeen beleid (waar hij de professionalisering van de docenten noemt, de afstemming van alle spelers binnen en buiten SYNTRA en meer bevragingen om bij te sturen op basis van de realiteit).

2.2. Uiteenzetting door de heer Jozef Verzele

De heer *Jozef Verzele*, voorzitter Praktijkcommissie SYNTRA Vlaanderen, legt uit dat de praktijkcommissie is geregeld in het oprichtingsdecreet van het publiek-rechtelijk vormgegeven verzelfstandigd Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming SYNTRA Vlaanderen, dat in werking trad op 7 mei 2004. Daarvoor bestond de praktijkcommissie overigens ook al als instantie binnen (het toenmalige) VIZO. Naast een adviserende bevoegdheid ten aanzien van de raad van bestuur, heeft de commissie beslissingsbevoegdheid over de praktijkopleiding van de leerjongeren of stagiairs op de werkvloer.

Zij is volledig paritair samengesteld uit vier leden voorgedragen door de middenstands-, zelfstandigen- en werkgeversorganisaties en vier door de werknemersorganisaties. De gedelegeerd bestuurder van het agentschap of zijn vertegenwoordiger heeft een adviserende stem. De Vlaamse Regering stelt een voorzitter aan, die onafhankelijk is van zowel de representatieve organisaties als de centra, en niet ressorteert onder het hiërarchisch gezag van de regering. Deze paritaire samenstelling – waarbij de aanstellingen gebeuren voor een hernieuwbare periode van vijf jaar – loopt gelijk met die van de paritaire leercomités en garandeert een objectieve benadering ten aanzien van de opleidingsproblematiek van jongeren. Bij om het even welke stemming geldt de regel van het gelijke stemrecht tussen beide groepen, terwijl voorzitter en gedelegeerd bestuurder neutraal blijven en dus niet meestemmen.

Daarop somt de spreker de decretaal vastgelegde bevoegdheden op. Als eerste noemt hij de erkenning van leer- en stageovereenkomsten en leerverbintenissen evenals de intrekking en opheffing ervan, gevolgd door de uitoefening van de controle op de praktijk van de overeenkomst en het verloop van leertijd en praktijkstage. Verder is de praktijkcommissie bevoegd voor de erkenning van de leertrajectbegeleider, sluit zij met hem een overeenkomst af en oefent zij het toezicht uit. Daarbij kan zij desgevallend de volgende sancties opleggen: schorsen, intrekken of opheffen van de erkenning van een leertrajectbegeleider; opheffen of intrekken van de erkenning van een leer- of stageovereenkomst; uitsluiten van een ondernemingshoofd en/of leerling en/of stagiair-cursist.

De praktijkcommissie bepaalt het kader en fungeert als administratieve rechtbank, die zich uitspreekt in hoger beroep bij conflicten tussen leerlingen en ondernemersopleiders, nadat zij niet akkoord zijn gegaan met de beslissing van de leertrajectbegeleider in eerste aanleg of van de decentrale leertijdadviseur in beroep. De erkenning van de leerovereenkomsten wordt in de praktijk gedelegeerd aan

de decentrale diensten van SYNTRA Vlaanderen, de opvolging aan de leertrajectbegeleiders, hun werving en toezicht aan SYNTRA Vlaanderen. Naast hun administratieve, adviserende en controlerende opdracht, hebben de leertrajectbegeleiders ook een pedagogische, sociale en bemiddelende begeleidingsopdracht, waarvan de spreker het grote belang onderstreept.

Verder adviseert de praktijkcommissie op verzoek van de raad van bestuur over aangelegenheden die betrekking hebben op de leertijd, in het bijzonder de leerprogramma's van de basisopleiding en de regels voor de opleiding en de stageovereenkomsten.

De praktijkcommissie garandeert de bescherming van de leerjongeren en haar paritaire samenstelling vergroot de erkenning van de waarde van het systeem. De ervaring leert dat zij goed functioneert en beslissingen neemt in een open en constructieve geest. Deze beslissingen komen vrijwel alle in consensus tot stand. De leerling staat centraal in het leerproces, dat zich zowel in een onderwijs- als een werkomgeving afspeelt. Op de werkvloer 'leert en denkt hij met de handen' en bouwt hij gradueel zijn kennis en competenties op.

2.3. Uiteenzetting door mevrouw Nele De Mol

Mevrouw *Nele De Mol*, van strategische beleidscel SYNTRA Vlaanderen, legt uit dat SYNTRA Vlaanderen binnen het nieuw op te zetten systeem de regierol van de werkcomponent wil opnemen omdat het ervan overtuigd is dat een geïntegreerd systeem van duaal leren een gedeelde bevoegdheid van Onderwijs en Werk moet zijn. De realisatie van een 'triple win' voor lerenden (kwalificatie), bedrijven (inzetbaarheid) en maatschappij (reductie van de ongekwalificeerde uitstroom) vereist absoluut samenwerking om te komen tot synergiewinsten. De verantwoordelijkheid van de werkpartners hierin is dan ook groot, waarbij de spreker naast SYNTRA Vlaanderen (als expert samenwerking met sectoren en werkplekcleren) ook de VDAB (als arbeidsmarktregisseur), de bedrijven en de sectoren noemt. Die laatste moeten in wezen het systeem valideren door kwaliteitsvolle werkplekken aan te bieden en ten volle hun verantwoordelijkheid op te nemen.

Zij verzekert dat SYNTRA Vlaanderen deze regie van de werkcomponent niet ziet als een in de plaats treden van actoren, maar als faciliteren. De regisseur moet ervoor zorgen dat goede zaken die zich voordoen in het veld gecapteerd worden en dat er lessen uit worden getrokken voor andere actoren om de kwaliteit van de werkplekken, van het werkplekcleren, van het duaal leren te verbeteren. Dat vereist een neutrale en onafhankelijke opstelling van het agentschap ten aanzien van alle actoren, dus ook tegenover de SYNTRA-vzw's. Leren via werken moet in een reële arbeidssituatie worden ingevuld vanuit een 'leerladderfilosofie'. Zij doelt hiermee op maatwerk voor lerenden (sterken én zwakkeren) zowel als bedrijven. Dat de stem van de bedrijven en de sectoren daarin gehoord wordt, vereist een regie die vanuit een doorgedreven stakeholdersmanagement probeert om alle momenteel reeds bestaande stemmen en lessen te capteren. Dat moet leiden tot het leveren van goede kwaliteit.

Heel concreet werkt de strategische beleidscel in dat licht aan de naamsverandering van het agentschap, die beter moet weerspiegelen dat het agentschap een onafhankelijke entiteit is ten aanzien van alle opleidingsactoren in het veld en een entiteit is binnen de Vlaamse overheid. Tegelijk worden doorgedreven contacten gelegd met alle in de conceptnota vermelde stakeholders, zoals VDAB, sectoren en bedrijven, met het oog op een constructieve en transparante invulling van de regierol binnen de werkcomponent. Nu al bekijkt SYNTRA Vlaanderen samen met Onderwijs hoe de innovatieve en toekomstverkennde trajecten uit de conceptnota vormgegeven kunnen worden. De toekomstverkennde trajecten moeten bottom-up lessen trekken in functie van de beleidsontwikkeling richting een nieuw

decreet. Als motor van het overkoepelend Partnerschap Duaal Leren, is men zich ervan bewust dat binnen het agentschap nieuwe overlegstructuren moeten worden gecreëerd. In het licht van het feit dat vanaf 1 april geen overeenkomsten meer kunnen worden gesloten in het kader van het industrieel leerlingenwezen, is het tot slot ook bereid (en in staat) om op zeer korte termijn het secretariaat van de paritaire leercomités over te nemen in afwachting van een politieke beslissing over hun inkanteling. Desgevallend kunnen er in dat verband overigens ook al verdere stappen gezet worden. Zo kan er, in de overgangsfase, naast de praktijkcommissie een ander overlegorgaan gecreëerd worden onder de raad van bestuur. Waarbij kan nagegaan worden of de paritaire leercomités daar dan onder thuisgebracht kunnen worden. Ook dit vergt echter een politieke beslissing.

3. Uiteenzetting door mevrouw Els Van de Walle – VDAB

Mevrouw *Els Van de Walle*, strategisch accountmanager Onderwijs VDAB, stelt bij het begin van haar toelichting dat de VDAB een sterk beleid voor duaal leren en bij uitbreiding voor alle vormen van leren via werken, nodig acht om de uitdagingen aan te gaan waar de Vlaamse arbeidsmarkt voor staat. Gelukkig tonen de recentste cijfers van het departement Onderwijs een daling van de ongekwalificeerde uitstroom, maar elk geval blijft er hoe dan ook een te veel. Hoe lager geschoold, hoe groter de kans dat men een jaar na het schoolverlaten nog werkzoekend is. Hoewel hun aandeel over de jaren daalde, bedraagt hun werkzaamheid nog altijd maar 52,5 percent.

Een sterk beleid rond duaal leren is ook van belang omdat de komende vijf jaar ongeveer 400.000 banen zullen moeten worden ingevuld (die deels het gevolg zijn van de gewone vervangingsvraag, maar deels ook geheel nieuwe jobs zullen zijn). De demografische en economische evoluties maken dat elk talent nodig is en moet ontwikkeld worden. De spreekster presenteert voor deze en andere uitdagingen uitgebreid cijfermateriaal (terug te vinden op de slides van haar PowerPointpresentatie), dat ze kort samenvat als volgt: een sterk beleid inzake duaal leren is zowel nodig aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt, voor jongeren met een doegerichte leerstijl, maar bij uitbreiding ook voor werkzoekenden en op termijn zelfs voor burgers die aan flexibele competentieontwikkeling willen doen, als aan de vraagzijde, voor bedrijven die werknemers willen ontwikkelen in functie van hun eigen evolutie of meer algemeen in functie van de evolutie in hun sector.

Als eerste, belangrijke element noemt zij de verzoening, de matching, van de drie 'wins' uit de conceptnota. Iets waarvan de haalbaarheid nogal eens betwijfeld wordt in de discussie rond dit thema. Bedrijven zijn op zoek naar competenties en voor duaal leren is het dan ook van belang dat er een zo goed mogelijk zicht is op de toekomstige behoeften op dat vlak. Daartoe hebben zij niet alleen een bedrijfsstrategie maar ook een uitgewerkt competentie management nodig. Dat laatste blijkt niet altijd evident voor hen, al worden ze gelukkig wel ondersteund door initiatieven van sectoren en werkgeversorganisaties of VOV-lerend netwerk. Ook voor de leerlingen is het interessant om in competenties te denken (waarbij nadenken over de eigen competenties in wezen overigens ook al een competentie is). In dat verband moet het secundair onderwijs voor loopbaanbegeleiding en kennis van de arbeidsmarkt zorgen, waartoe de VDAB nu overigens al samenwerkt met het GO! Denken in termen van competenties in de plaats van beroepen kan ervoor zorgen dat vraag en aanbod passender gemaakt worden. De werkplekdata bank uit de conceptnota kan daarbij een ondersteunend instrument zijn.

Dit alles hoeft ook de opdracht van het onderwijs niet in de weg te staan om de maatschappelijke vorming van de jongere als persoon te realiseren. De focusstudies van het Vlaamse Arbeidsmarktonderzoek van de Toekomst leren immers dat competenties als samenwerking, zelfsturing, creatief denken en opportuniteiten zoeken van groot belang zijn. De allerbelangrijkste vaardigheid is wendbaarheid,

het vermogen om te gaan met frequente transitie. Zowel de werk- als de onderwijscontext (onderwijskwalificatie en algemene vorming) zijn daarin van belang, en juist in de combinatie daarvan ligt de kracht van duaal leren als vorming van de persoon en als voorbereiding op duurzame tewerkstelling.

Tweede belangrijk element is maatwerk, waarbij een van de mogelijke invalshoeken erin kan bestaan te vertrekken van de beroepskwalificatie en het daartoe leidende standaardtraject. Mevrouw Van de Walle suggereert om te starten van het principe dat de competenties die op de werkvloer verworven kunnen worden daar dan ook effectief bij voorkeur verworven worden, na een opportuniteitsstoets in partnerschap tussen Onderwijs en Werk. Op basis daarvan kan men selecteren voor welke beroepskwalificaties duaal leren de preferentiële weg is, waarna door de sectorale partnerschappen en met facilitering door de regisseur, standaardtrajecten worden uitgetekend, waarin duidelijk wordt aangegeven welke generieke, technische en loopbaancompetenties in welke component verworven worden.

Daarop bespreekt ze maatwerk vanuit de invalshoek van het bedrijf. Eerste vraag is of de werkprocessen toelaten dat alle competenties uit de kwalificatie op de vloer aangeleerd worden. In veel kmo's is dat niet evident en zullen andere oplossingen moeten worden gezocht, in een ander bedrijf of op een andere opleidingslocatie. In dat verband bepleit ze aandacht voor vestigingsoptimalisering, waarin de regionale faciliterende schakel uit de conceptnota een belangrijke rol kan spelen. Andere vraag is in welke mate in het bedrijf een leercultuur aanwezig is. Indien niet, kan begeleiding op maat aangewezen zijn.

In het licht van maatwerk voor de jongere, merkt de spreker op dat een strikte afbakening van arbeidsmarktrijpheid onmogelijk is. Daarom werkt de VDAB met inschattingen van hoe vlot de zoektocht naar werk zal verlopen en in welke mate interventie nodig is. De dienst maakt van de zoektocht een leerproces door van de werkgevers sollicitatiefeedback te vragen, en biedt indien nodig ondersteuning. Zij suggereert om ook het advies van de klassenraad op een dergelijke vorm van inschatting te baseren, liefst met medewerking van de trajectbegeleider en het CLB. De VDAB stelt daarvoor zijn methodiek ter beschikking. Op basis daarvan kunnen jongeren dan de zoektocht naar werk aanvangen, met ondersteuning op maat. Gezien het sollicitatiegesprek voor werkgevers doorslaggevend is, moet men jongeren daarop voorbereiden. Daarnaast is het niet oninteressant om ook andere inschattingsvormen, zoals de screeningsweek, toe te passen. Lukt het na een bepaald aantal keren niet, dan is heroriëntering en warme overdracht naar een andere trajectvorm interessant.

Verder onderschrijft de VDAB het belang van maatwerk in de certificering en het leerpad. Daarin moet aparte certificering van (delen van) beroeps- en onderwijskwalificaties en algemene vorming mogelijk zijn. Met de huidige, beperkte middelen is ook in de begeleiding maatwerk nodig, waarbij e-dienstverlening permanent wordt gegarandeerd aan iedereen, daar waar intensieve, persoonlijke dienstverlening alleen wordt geboden waar nodig. Om voldoende alert te zijn voor die nood hanteert de VDAB thans een systeem met knipperlichten.

De spreker bepleit voorts een sterke connectie tussen alle componenten van het leertraject en een warme overdracht tussen alle vormen. Voor +18-jarigen van wie het traject stilvalt, suggereert zij om, zoals in Oostenrijk, samen met school en CLB te bekijken hoe ze alsnog met ondersteuning hun kwalificatie kunnen behalen, en, als dat niet mogelijk blijkt, werk te maken van een warme overdracht naar de VDAB.

Tot slot bevestigt ook zij dat partnerschap op alle niveaus cruciaal is voor het welslagen van duaal leren. Voor Onderwijs en Werk betekent dit dat ze op basis van een gedeelde bevoegdheid één beleids- en organisatiesysteem opzetten,

in samenwerking met nog andere beleidsdomeinen. Daarnaast zijn een goede analyse en opvolging van de arbeidsmarkt nodig. Regionaal bestaan al inspirerende voorbeelden van dergelijke samenwerking zoals de Talentenwerf in Antwerpen, PipeTech Alliance, Drie voor Eén in West-Vlaanderen, en Leren Werkt! in Vlaams-Brabant. De beleidsdomeinen werken ook al samen in de centrale begeleidingscommissie.

Afsluitend verzekert ze dat de VDAB al zijn expertise ter beschikking stelt voor een goede uitbouw. Zij noemt in dat verband taal- en jobcoaching, GTB (voor personen met een arbeidshandicap), individuele beroepsopleidingen (IBO's) en kwaliteitsopvolging.

4. Uiteenzetting door de vertegenwoordigers van het ROP Zuid-West-Vlaanderen

4.1. Uiteenzetting door de heer Bruno Messiaen

De heer *Bruno Messiaen*, beleidsmedewerker Werk bij de Stad Kortrijk, legt uit dat ROP Zuid-West-Vlaanderen een vrijwillig, dynamisch platform is, dat een groot aantal geëngageerde partners met heel wat expertise omvat. Kortrijk is een centrumstad met 75.199 inwoners, van wie een groot deel jonger dan 25. Het kent een werkloosheid van 8 percent, gelijk aan het Vlaamse gemiddelde, en is daarmee de vierde onder de centrumsteden. De jeugdwerkloosheid is al jaren een procent hoger dan het Vlaamse gemiddelde en met die bijna 20 percent bekleedt het de achtste plaats. De helft van de niet werkende werkzoekenden is laaggeschoold. Op 1 februari telden de CDO's in Kortrijk en Heule-Lendeledede samen 653 leerlingen en begeleidde SYNTRA West er 94. Het aantal vroegtijdige schoolverlaters beloopt 10,5 percent.

De centrumstad Kortrijk voert een actief beleid om de ontwikkelingskansen van jongeren te stimuleren, de jeugdwerkloosheid terug te dringen en vroegtijdig schoolverlaten en ongekwalificeerde uitstroom te voorkomen. Daarbij probeert men het beleid van andere overheden aan te vullen als actor, partner of regisseur. De spreker toont daarbij een dia met een aantal voorbeelden van projecten.

Het werk op het vlak van deeltijds leren en werken is vooral preventief ten aanzien van de hoger aangehaalde werkloosheid en uitstroom. De stad is lid van de stuurgroep persoonlijke ontwikkelingstrajecten, brengt 30.000 euro in in de regiefunctie van het samenwerkingsverband TravaK met drie voortrajectaanbieders en beide CDO's, 245.000 euro wordt ingebracht in regie, coaching en ateliers van het samenwerkingsverband Werkbrug met drie brugprojecten en beide CDO's, en 20.000 euro in het samenwerkingsverband Stuwkracht met de provincie West-Vlaanderen, VDAB, Oranjerhuis en Jongerenatelier. Dat laatste samenwerkingsverband richt zich op duurzaam werk: leerlingen naar de arbeidsmarkt begeleiden en daar houden. Het is de bedoeling het tegen eind 2017 uit te breiden naar heel West-Vlaanderen.

4.2. Uiteenzetting door de heer Rudi Deceukelier

De heer *Rudi Deceukelier*, directeur CDO Kortrijk, vult aan dat het aantal leerlingen in systemen van leren en werken of specifiek voor deeltijds onderwijs de laatste vijf jaar steeg met 17 percent, van wie 66,5 percent geen tweede graad behaalde en dus uitgesloten zou worden van duaal leren zoals dit nu is geformuleerd in de conceptnota. Het percentage niet leerplichtige leerlingen bedraagt 52 percent, van wie een kleine 80% zich echter al inschreef voor het einde van de leerplicht, wat betekent dat de CDO's hen langer in het onderwijs hebben kunnen houden dan wettelijk verplicht. Het aantal vroegtijdige schoolverlaters daalde de laatste jaren met 10 percent. Het voltijdse engagement beloopt gemiddeld 80 percent. Ongeveer 38 percent werkt in 216 bedrijven van het normale economische circuit. Beide

laatste percentages benaderen wat het decreet Leren en Werken vooropstelde. Ongeveer 21 percent volgt een brugproject in een van de 130 vzw's en openbare besturen. Van de jongeren die het systeem verlaten met werk, is 80 percent een jaar later nog aan de slag.

De spreker pleit ervoor, welk systeem er ook komt, in ieder geval de in de voorbije decennia opgebouwde expertise mee te nemen. De stad Kortrijk heeft een kritische blik geworpen op de conceptnota vanuit de wens dat wat thans goed werkt, behouden wordt. Om te beginnen moet, zoals gezegd, duaal leren mogelijk blijven voor leerlingen die geen tweede graad behaald hebben. De spreker stelt daarbij de vraag in welke mate hetgeen de nota voorstelt, strookt met de leerplicht. Hij heeft ook vragen bij de neutrale toeleiding en pleit ervoor dat ouders en leerlingen de bekende weg van de school mogen blijven bewandelen. Voor het advies van de klassenraad valt iets te zeggen, maar het is in de praktijk weinig realistisch omdat het voltijdse onderwijs op dit moment te weinig expertise heeft over arbeidsrijpheid, en omdat niet te verwachten valt dat de scholen zelf hun betere leerlingen zullen doorsturen.

De beste vorm van beoordeling blijft een gedegen screening in samenwerking met de VDAB, die niet alleen met de schoolloopbaan rekening houdt maar ook met de context waarin de jongere is opgegroeid. De spreker treedt wel het pleidooi tegen een zware screening bij. Ze moet integendeel kort zijn zodat iedereen tijdig kan starten in het traject naar werk, en wordt best uitgevoerd door wie er nu al expert in is: de trajectbegeleiders. Het is ook die screening die het vertrekpunt moet zijn en niet de sollicitatieprocedure.

Daarna werpt hij de vraag op hoe maatwerk zich verhoudt tot het standaardtraject. Op dit moment werken de CDO's al met een flexibel, modulair systeem met tussentijdse certificering. Iedereen slaagt, wat zeer motiverend werkt. Dit in tegenstelling tot hetgeen dreigt te gebeuren bij een terugkeer naar een lineair systeem. Als standaardtrajecten voortaan vastleggen welke competenties op school en welke op de werkvloer moeten worden verworven, zou dat een serieuze achteruitgang zijn ten opzichte van de huidige flexibiliteit. Het loutere feit dat niet alle bedrijven gelijk zijn, zou in het nieuwe systeem verandering van werk nodig kunnen maken. De spreker herinnert eraan dat ook op school competenties kunnen worden verworven. Hij weet niet wat het specifieke onderwijsaanbod voor niet arbeidsrijpe jongeren inhoudt, maar wijst erop dat ook werkervaring een belangrijke factor is in de positieve evolutie van een jongere.

Jongeren met een welzijnsproblematiek en een persoonlijk ontwikkelingstraject kunnen perfect aan het werk gezet worden in een brugproject, maar de voorliggende conceptnota sluit die categorie uit. Dat valt zeer te betreuren. Men dreigt hierdoor de kloof tussen wel en niet arbeidsrijpe jongeren wel erg groot te maken. Het is daarbij ook maar de vraag hoe flexibel men zal kunnen schakelen tussen fasen? Hij waarschuwt daarbij ook voor het reële gevaar dat jongeren hun standaardtraject en daardoor hun opleiding moeten onderbreken om, bijvoorbeeld, familiale redenen. Met welke acties wil men een werkervaring voor elke arbeidsrijpe jongere garanderen? Duurzaam werk vereist kwaliteitsvolle begeleiding op de werkvloer, onderstreept de heer Deceukelier. In dat verband hoopt hij dat men de expertise van de huidige trajectbegeleiders zal valoriseren. Men moet leer- en werkcomponent integraal benaderen.

De spreker is op zich niet gekant tegen de regierol van SYNTRA Vlaanderen maar wijst op de potentiële tegenstelling met de positie van SYNTRA als aanbieder. Ook na de naamsverandering zullen de trajectbegeleiders personeelsleden van SYNTRA Vlaanderen blijven. Wordt het niet nodig dat de lesplaatsen van SYNTRA en de centra hun krachten bundelen in de plaats van te blijven concurreren? Verder mag men naast de centrale regie ook de lokale sturing niet vergeten. Dienaangaande

informeert hij naar de plaats van huidige regionale overlegplatforms binnen de nieuwe structuur.

Tot slot vraagt de spreker structurele financiering en voldoende capaciteit voor de brugprojecten. Hij is gewonnen voor resultaatgerichte financiering en de beloning van scholen die werk vinden voor hun leerlingen, maar dan moet die financiering ook overwogen worden voor niet-leerplichtige leerlingen. En natuurlijk moet ook de financiering van de trajecten voor niet arbeidsrijpe jongeren onder de loep worden genomen.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Axel Ronse* drukt vooreerst zijn waardering uit voor het engagement van een lokaal bestuursniveau als Kortrijk. Hij had graag vernomen welk percentage van de huidige leerlingen buiten het nieuwe systeem van duaal leren zou vallen en om welke redenen? Welke verklaringen zijn er voor het lage aantal doorverwijzingen door de CLB's? Hoe willen de centra zelf hun toeleiding verbeteren? Is (uitsluitend) de klassenraad het juiste beoordelingsorgaan van arbeidsrijpheid van jongeren?

De heer *Jan Durnez* vraagt SYNTRA Vlaanderen hoe het de kwaliteitszorg en het toezicht ter harte zal nemen als het tegelijk de stem van de bedrijven wil zijn.

De heer *Koen Daniëls* vindt de hier aangehaalde cijfers over het succes van de leertijd bevorderlijk voor de appreciatie van onderwijs dat niet voltijds is. Tegenover de frequent terugkerende afwijzing van neutrale toeleiding, stelt hij dat deze net dient om het belang van de leerling centraal te stellen in plaats van – zoals nu te vaak het geval is – het genereren van middelen voor werking en kader. Hoe moet hij in het licht daarvan het pleidooi voor niet-neutrale toeleiding begrijpen? Hoe zien de sprekers in operationele termen de kwaliteit van de begeleiders, met andere woorden: hoe wil men voldoende, goede mensen vinden?

De heer *Francesco Vanderjeugd* kent uit eigen ervaring de waarde van de leertijd als kansonderwijs. Hoe verklaart VCLB de moeilijke doorstroming naar SYNTRA, dat werkplekken niet ingevuld krijgt, terwijl het dbso niet genoeg plaatsen vindt? En wat is de verklaring voor de vaak late instap, waardoor middelen verloren gaan? Hoe komt het volgens SYNTRA zelf dat jongeren het systeem van de leertijd zo slecht kennen? Hoeveel Kortrijkse middelen gaan naar SYNTRA? Tot slot vraagt ook hij nadere toelichting bij het pleidooi tegen neutrale toeleiding.

De heer *Robrecht Bothuyne* wenst insgelijks te vernemen hoe het VCLB tegen de neutrale toeleiding aankijkt. Is daar een rol voor de VDAB weggelegd? Is het realistisch te verwachten dat er permanent voldoende werkplekken zullen zijn? Hoe schat men in dat verband de impact van de conjunctuur in? Wat is het ideale statuut van de jongere in het nieuwe systeem? Hoe kan men ervoor zorgen dat meer onderwijskwalificaties behaald worden en hoe verhouden deze zich tot de beroepskwalificaties?

Mevrouw *Miranda Van Eetvelde* wenst te vernemen welke specifieke, aanvullende rol de VDAB voor zichzelf weggelegd ziet in het nieuwe systeem. Zij peilt ook naar de lokale samenwerking tussen scholen en bedrijven met het oog op het tot stand brengen van een maximale synergie. Is er genoeg steun en samenwerkingsbereidheid van beide kanten?

De heer *Jan Durnez* vraagt of de loopbaaninformatie goed opgevolgd wordt en of er op dat vlak geen verschil is tussen leertijd en dbso.

Mevrouw *Kathleen Helsen* wil nog wat verder ingaan op de toeleiding en screening. In zijn benadering hanteert VCLB al vele jaren concepten als school- en/of leer-moeheid. In dezen gaat het echter over andere zaken, namelijk arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid. De VDAB, van zijn kant, hanteert inschattingen en methodieken die gebaseerd zijn op een andere doelgroep (al kunnen die mogelijk inspirerend zijn). Tijdens de hoorzitting met de sectoren (op 12 maart 2015) deelden deze dan weer mee dat, al naargelang de sector, een tot twee derde van de als arbeidsrijp beoordeelde leerlingen finaal toch nog kan uitvallen. Zij leidt uit dat alles af dat er momenteel nog geen valide, betrouwbare screeningmethodiek bestaat voor min-18-jarigen. Gezien dit een cruciaal gegeven is binnen het systeem van duaal leren, dringt de vraag zich dan ook op of die niet eerst en dringend ontwikkeld moet worden, in een proeftuin of elders?

2. Antwoorden van de genodigden

De heer *Bruno Messiaen* herhaalt dat 66,5 percent van de leerlingen die zich inschrijven bij een centrum voor deeltijds onderwijs de tweede graad niet haalden, een hoog percentage dus. Dat is ook het geval bij SYNTRA, dat financieel niet rechtstreeks ondersteund wordt omdat de meeste van zijn honderdtal leerlingen aan het werk zijn. In de plaats investeert men in de regie van de voortrajecten van TravaK en in de interne ateliers van Werkbrug, die intensief maatwerk mogelijk maken.

Wat de neutraliteit betreft, is de vraag hoe men deze definieert. Als zij onbekendheid met de jongere inhoudt, lopen maatwerk en begeleiding gevaar. Idem voor het standaardtraject: zal dat maatwerk en creatief omspringen met fases tegenwerken?

De heer *Rudi Deceukelier* vult aan dat in Kortrijk de helft van de jongeren die de tweede graad niet behaalden, werken of werkervaring opdoen in een brugproject. Ook hij vindt in de conceptnota niet terug hoe men de neutrale toeleiding ziet, maar dat baart hem finaal niet zoveel zorgen, want zoveel keuze is er in Vlaanderen niet voor een jongere die kiest voor leren en werken: een van 47 centra van CDO of SYNTRA. Nu al werkt hij in Kortrijk goed samen met SYNTRA, maar als de opleiding zowel bij hem als bij SYNTRA bestaat, schrijft hij een jongere die zich aanbiedt, natuurlijk wel in, bevestigt hij op verzoek van de heer *Koen Daniëls*. De heer *Rudi Deceukelier* pleit er dienaangaande vooral voor om de rangen te sluiten. Met één systeem is het probleem van de toeleiding in wezen opgelost.

Men moet ook afstappen van het diploma als norm. Als het kan behaald worden is dat een goede zaak, maar het mag geen voorwaarde zijn. Het is integendeel zelfs zo dat jongeren met een certificaat met waarde op de arbeidsmarkt, vaak sneller werk vinden dan aso-gediplomeerden. Wat de screening betreft, vestigt hij er de aandacht op dat al in 2008 een systeem werd ontwikkeld in samenwerking met de VDAB, die dit ook valideerde. Het wordt gebruikt door de aanbieders van leren en werken, al is het niet volledig sluitend en zeker vatbaar voor bijsturing.

De heer *Jan Durnez* pleit ervoor de data over de verschillende soorten diploma's en getuigschriften scherper te stellen en zich niet te fixeren op het behalen van een diploma secundair onderwijs.

De heer *Rudi Deceukelier* vindt dat de benadering vanuit vroegtijdige schooluitval een correcter, want ruimer, beeld geeft van de feitelijke toestand.

De heer *Luc Neyens* merkt op dat tot vijf jaar geleden SYNTRA Vlaanderen geen onderwijskwalificaties kon uitreiken, waardoor alle jongeren die de leertijd beëindigden geregistreerd werden als ongekwificeerde uitstroom, ook al hadden zij beroepskwalificaties en waren zij rijp voor de arbeidsmarkt. Hij spreekt tegen dat men in de leertijd alle moeite doet om iemand een diploma secundair onderwijs te

geven. Hooguit een derde van de leerlingen behaalt dat, wat echter niet wegneemt dat men die kans aan iedereen moet bieden, zolang men maar beseft dat ook (deel)beroepskwalificaties uitermate belangrijk zijn.

Hij denkt dat de klassenraad geschikt is om uitspraken te doen over het onderwijsdeel van het traject. Adviseren over de geschiktheid voor leren en werken is echter iets heel anders. Sommige lesgevers in het voltijds onderwijs staan erg ver van de bedrijfswerkelijkheid. De klassenraad moet hier dan ook aangevuld worden, om te vermijden dat men sterke leerlingen alsnog binnen het onderwijs zou proberen te houden en hen weer niet de kans tot leren en werken zou geven. Het kan toch niet de bedoeling zijn een nieuwe waterval op gang te brengen?

De heer *Axel Ronse* weet dat de misvatting dat leertijd het laagst mogelijke opleidingsniveau is, sterk verbreid is. Misschien kunnen cijfers over de doorstroming naar en de slaagkansen in het hoger onderwijs helpen om haar bestrijden. Zijn die beschikbaar voor de verschillende, bestaande vormen van leren en werken? Hij vermoedt dat de betrokkenen alvast met meer maturiteit starten dan de gemiddelde aso-ge diplomeerde.

De heer *Luc Neyens* antwoordt dat de cijfers beperkt zijn omdat tot vijf jaar geleden die mogelijkheid enkel bestond na eerst voor de centrale examencommissie te zijn gepasseerd. Het eerste jaar na de invoering van de onderwijskwalificatie, zetten 30 jongeren de stap naar hoger onderwijs. Hij belooft deze en nog meer verfijnde gegevens te zullen bezorgen.

SYNTRA Vlaanderen ervaart de huidige toeleiding als problematisch en wijst op het sneeuwbal effect van de afhankelijkheid van de kennissenkring. Daar komt nog bij dat scholengemeenschappen en -groepen steeds groter worden. Zijn eigen ervaring in Mechelen leert dat vroeger tientallen leerlingen van de technische school naar de leertijd kwamen, terwijl zij nu naar ergens anders binnen de scholengemeenschap worden doorverwezen. Verder is SYNTRA niet in staat grote publiciteitscampagnes op te zetten, al is het wel van plan nog meer te werken via de goedkopere sociale media en de lokale jeugdwerking.

Het conjunctuureffect is onbekend, evenals het aantal jongeren dat gebruik zal maken van duaal leren – een paar duizend of een veelvoud daarvan? – maar de spreker weet alvast wel dat thans 1380 plaatsen openstaan in de leertijd, die alle spontaan door ondernemers werden aangeboden, maar waarvoor men geen jongere vindt. Als SYNTRA Vlaanderen zelf actie zou ondernemen bij de professionele en interprofessionele organisaties kunnen dat er nog veel meer worden, maar op dit moment heeft dat bij gebrek aan kandidaten geen zin en zou dat zelfs de ondernemers, in belangrijke mate kmo's, demotiveren.

Volgens de heer *Rudi Deceukelier* speelt de conjunctuur wel degelijk een rol. In Kortrijk stelt men vast dat in de goede sectoren voldoende werkgelegenheid is voor zowel deeltijds onderwijs als leertijd, en dat de andere, zoals thans winkelbediende of garage, moeilijk zijn voor beide. In sommige sectoren heeft hij werkplaatsen te veel, in andere te weinig. Daarbij valt op dat vooral de grote bedrijven hebben afgehaakt, al werkt ook hij altijd al voornamelijk met kmo's. Ook het engagement van de sectoren is fel verminderd. Zij mogen gerust geactiveerd worden ten aanzien van die doelgroep. Tot slot nuanceert hij nog dat niet elke mislukking een drama hoeft te zijn, op voorwaarde dat er een goede begeleiding naar een andere plaats beschikbaar is.

Volgens mevrouw *Nele De Mol* volgt uit het voorgaande dat de regisseur een spreekbuis van de bedrijven moet zijn, die hen en hun sectoren mobiliseert om kwaliteitsvolle werkplaatsen te leveren. Zij preciseert dat de afdeling van SYNTRA Vlaanderen die op dit moment voor de regie instaat een andere is dan de afdeling

die als actor een netwerk vormt met de SYNTRA-vzw's. De voorgenomen naamswijziging moet dat onderscheid duidelijker maken. Zij onderstreept dat in het nieuwe stelsel rekening moet worden gehouden met de sterktes van de huidige systemen, waarbij de regisseur onderzoekt welke kwaliteiten de begeleiding goed maken. Op basis daarvan ontwikkelt hij het kwaliteitskader, samen met het onderwijs, maar ook daarbuiten als men het wil opentrekken naar +18-jarigen. De VDAB bewijst dat een onderwijskwalificatie de kansen op de arbeidsmarkt verhoogt, maar ook een beroepskwalificatie is cruciaal voor de inzetbaarheid van sollicitanten.

Op de vraag van de heer *Jan Durnez* naar het behoud van de praktijkcommissie, antwoordt mevrouw *Nele De Mol* dat ze geen uitspraken wil doen over een systeem dat nog open ligt, al vindt ze het vanzelfsprekend dat de sterktes van pariteit en onafhankelijkheid meegenomen worden. De heer *Jan Durnez* blijft er wel bij dat in dat concept het statuut van de trajectbegeleiders als eigen personeel van SYNTRA Vlaanderen een probleem is. Mevrouw *Nele De Mol* wil in het conceptuele stadium niet vooruitlopen op de operationele vertaling, maar verzekert dat zij het belang van onafhankelijke kwaliteitsborging erkent.

Mevrouw *Els Van de Walle* wijst erop dat de toeleiding geen moment is maar een proces, dat al in het lager onderwijs begint met kennismaking, ook bij leerkrachten trouwens. Het is van belang daarbij iemand te hebben die dagelijks op de werkvloer komt zoals de trajectbegeleider. De VDAB zelf vindt het genoemde screening-instrument verouderd en aan vernieuwing toe, maar er zijn wel degelijk criteria voor de inschatting uitgewerkt. Het indiceringsinstrument in het kader van maatwerk, dat gebaseerd is op de ICF-criteria van de Wereldgezondheidsorganisatie, kan daarbij inspirerend zijn voor wat zelfredzaamheid en arbeidsethos betreft. De VDAB kan voor dergelijke expertiseoverdracht instaan. Ook de VDAB wil van een mislukte sollicitatie een leermoment maken, vandaar haar eerdere pleidooi voor feedback.

Van een werkplekdatabank zag zij al interessante voorbeelden in het buitenland, waarin zichtbaar wordt gemaakt welke de erkende leerbedrijven zijn en of er een plaats is. De expertise van de VDAB met automatische matching kan er op termijn worden ingebouwd. Er is ook nu al beroepsinformatie aan de VDAB-databank gekoppeld die voor duaal leren van belang kan zijn. Verder kan VDAB een rol spelen in leertrajecten met een groot aandeel werkplekleren, meer bepaald onderwijskwalificerende opleidingstrajecten voor de doelgroep werkzoekenden zonder diploma secundair onderwijs, in nauwe afstemming met SYNTRA Vlaanderen.

Ook zij vindt dat onderwijs- en beroepskwalificatie een evenwaardige status moeten krijgen, maar wijst er wel op dat de eerste meer kansen biedt voor instap en vooral voor de lange termijn. Zij pleit ervoor in alle trajecten op wendbaarheid in te zetten. Verder kan ook IBO inspirerend zijn voor het statuut, met een beloning die niet volgens leeftijd maar gradueel wordt opgebouwd. Men moet rekening houden met andere vormen van leren via werken, om ongewenste effecten op de selectie te vermijden. Zij wijst in dat verband op de proeftuin IBO Deeltijds Onderwijs in de provincie Antwerpen, die als noodoplossing wordt ingezet, en waarbij men vaststelt dat de indienstnemingsverplichting extra inzet genereert bij de werkgevers, wat meteen een pleidooi inhoudt voor competentie management.

Voldoende begeleidingscapaciteit vinden zal niet evident zijn, erkent ze. Daarom moet men inzetten op gemeenschappelijke professionalisering van wie nu al actief is in die sector, en ook een specifieke beroepskwalificatie overwegen om de baan meer aanzien te geven.

De heer *Axel Ronse* stelt dat IBO een verleidelijke vergelijking is, maar wijst tegelijk op de verschillen. Het is een volledig werktraject dat gericht is op een unieke baan, terwijl duaal leren het leren door werken als finaliteit heeft. Als men vergoeding invoert in het systeem, wordt het afhankelijk van de overheid voor de financiering

en creëert men bij de werkgever de perceptie dat de leerling in de eerste plaats een werkracht is.

Mevrouw *Els Van de Walle* wil de vergelijking niet extreem doortrekken, maar het zou wel jammer zijn mocht men niet kijken welke elementen uit IBO relevant zijn. Trouwens, als men opleidt naar een onderwijskwalificatie, volstaat die op zich als basis voor de arbeidsmarkt en is een indienstnemingsgarantie niet nodig.

Mevrouw *Nele De Mol* weet uit ervaring in het deeltijds onderwijs dat veel jongeren baat hebben bij de mogelijkheid om via werken te leren, en wel omdat ze daarin met succes op hun verantwoordelijkheid worden aangesproken. Net daarom moet het nieuwe stelsel een plaats bieden aan alle soorten jongeren, - en +18-jarigen, wat ook maatwerk op vlak van statuten of lonen bijvoorbeeld met zich meebrengt. Zij onderschrijft het belang van het maatschappelijk engagement van bedrijven, zowel kmo's als grote, overeenkomstig hun noden. Er is niets mis met het inschakelen van jongeren in een reële economische context als ze daar klaar voor zijn. Het inkomen draagt bij aan zelfvertrouwen en beroepsidentiteit.

De heer *Rudi Deceukelier* sluit zich daarbij aan. In de feiten stelt men tijdens het leerproces vast dat de jongere op een bepaald ogenblik productief wordt voor het bedrijf, wat een gepaste beloning vereist. Hij pleit voor één statuut, terwijl dat nu verschilt voor dbso en leertijd. Anderzijds wijst de Nationale Arbeidsraad ook op de voordelen van de diversiteit van statuten. De spreker is dan ook gekant tegen de afsluiting van alle varianten in één keer. Op die manier blijft IBO een interessant contract voor een aantal jongeren.

De heer *Luc Neyens* deelt mee dat ook SYNTRA Vlaanderen voor één statuut pleit, maar dat dit kan variëren per sector. Van het grootste belang is duidelijkheid voor de werkgevers, iets wat op heden ontbreekt. Hij wijst nog op twee andere belangrijke elementen voor de jongeren en hun ouders: de fiscale last (die zeer hoog is voor wie 7000 tot 8000 euro per jaar verdient en niet meer ten laste is van de ouders) en de vakantieperiode voor 15-16-jarigen (voor wie 24 dagen per jaar ineens erg weinig is).

Tot slot vraagt hij aandacht voor de groei van arbeidsbereidheid naar arbeidsrijpheid, die niet gebeurt van de ene dag op de andere. Men moet daarover realistische verwachtingen creëren. De meeste ondernemers beseffen dat overigens al. De grootste uitval heeft overigens nog steeds te maken met een verkeerd beeld van het beroep. De kennismaking daarmee moet dan ook onderdeel uitmaken van intake en screening.

De heer *Rudi Deceukelier* is het daarmee eens, maar dan moet de VDAB het aantal stages dat wordt toegekend voor deeltijds lerenden, wel uitbreiden, zodat een en ander arbeidsrechtelijk correct verloopt.

Mevrouw *Els Van de Walle* erkent dat een dergelijke verkenning van de arbeidsmarkt thans moeilijk te organiseren is. Duaal leren moet dat voortaan mogelijk maken, treedt zij bij.

De heer *Stefan Grielens* preciseert dat de CLB's de doorverwijzing als dusdanig niet als opdracht hebben, maar wel het verstrekken van volledige en objectieve informatie over het onderwijsaanbod, inclusief het deeltijdse. Op de uitvoering van die decretale opdracht wordt toegekeken. Daarnaast moet men de jongere begeleiden in het maken van een eigen keuze. Dat weinig jongeren het CLB opgeven als antwoord op de vraag hoe ze bij SYNTRA terecht kwamen, ligt eerder aan die vraagstelling en sluit niet uit dat het CLB in een eerder stadium met hen sprak. Hij is voorstander van een volwaardige leerweg met sterke opleidingen, zodat jongeren

die het goed doen op school ook opnieuw kiezen voor een systeem van deeltijds leren en werken.

Hij herhaalt dat de CLB's niet langer screenen en een advies formuleren zoals in de PMS-tijd het geval was. Men moet ook voorzichtig zijn met zogenaamde symptomen van gebrek aan arbeidsbereidheid, zoals te laat komen op school, want zo iemand kan net volledig openbloeien bij een werkgever. Wat men wel moet doen is jongeren een spiegel voorhouden en uitdagen, zodat ze gaan nadenken. Daarnaast erkent ook hij het belang van de stage waarin men kennismaakt met de praktische consequenties van een beroep.

De CLB's hebben zelden onenigheid met de VDAB. Ze beweren ook niet op hun eentje alle aspecten van de arbeidsmarkt te kennen, verzekert hij. Hij wijst op de Onderwijskiezerwebsite, waar gebruik wordt gemaakt van de studie over schoolloopbanen van de VDAB, en de beroepenfilms. Er wordt ook samengewerkt aan een nieuw product over de overstap naar de arbeidsmarkt. Het is belangrijk dat men als partners naar oplossingen zoekt, waarbij de CLB's hun zicht op de leefwereld van jongeren in te brengen hebben.

De heer *Axel Ronse* waardeert dat VCLB sterke leerlingen een arbeidstraject gunt. Maar kan men niet zelf tellen hoeveel van de leerlingen die men sprak, uiteindelijk in een systeem van leren en werken terechtkwamen? Hoe staat de spreker tegenover de doelgroep zoals die op vandaag wordt gedefinieerd in de conceptnota?

De heer *Francesco Vanderjeugd* vraagt of de conceptnota ruimte schept om de daling van het aantal leertrajecten bij SYNTRA te keren.

De heer *Stefan Grielens* legt uit dat vandaag de eerste lijn in de keuzebegeleiding door de school zelf wordt waargenomen. Als er dan geen verdere vraag is, komt men niet bij het CLB langs. Hij denkt niet dat men over gegevens beschikt over het aantal leerlingen met wie over SYNTRA is gesproken, maar belooft het na te kijken (zie hiervoor 'De Centra voor Leerlingenbegeleiding in cijfers – Schooljaar 2012-2013', in bijlage toegevoegd op de [dossierpagina](#) van dit document), evenals na te denken over de vraag hoe dat in de toekomst zichtbaar zou kunnen worden gemaakt in het registratiesysteem.

De groep die thans uit de boot valt, noemt hij cruciaal, maar hij denkt dat de positieve positionering in het nieuwe systeem en de keuze ervoor door sterkere leerlingen tot gevolg kan hebben dat werkgevers meer stageplaatsen ter beschikking stellen en zich bereid tonen ook jongeren die het moeilijker hebben, daarin op te vangen. Het is dus niet het een of het ander.

De groep die school- en leermoe is, komt in leerrecht terecht, maar ook daar is het fundamenteel dat de jongeren niet alleen naar alternatieve (welzijns)trajecten worden geleid, maar toch ook de band met het onderwijs behouden. Men moet die trajecten immers ook opvolgen en ervoor zorgen dat ze finaal terugkomen naar de plek waar ze een kwalificatie kunnen behalen. Het is in ons aller belang dat de ongekwalificeerde uitstroom zo veel mogelijk wordt beperkt, waarschuwt hij. In de toekomst zullen we alle jongeren nodig hebben.

De heer *Bruno Messiaen* is bevreesd voor het ontstaan van tussenschotten tussen POT-, voor- en brugtraject enerzijds en werken anderzijds. In Kortrijk probeert men altijd dat werkperspectief levend te houden. Een benadering louter vanuit welzijn keert jongeren daarvan af.

Ook de heer *Rudi Deceukelier* vindt het gevaarlijk jongeren op te sluiten in een categorie want zij zijn nog in volle ontwikkeling. De uitsluiting van jongeren in een

voortraject, bijvoorbeeld, zal de demotivering alleen maar vergroten, vreest hij, zeker als de betrokken jongeren de gunstige invloed van de sterkere jongeren in een arbeidssituatie verliezen. Dat POT-jongeren een welzijnstraject nodig hebben, kan hij echter wel begrijpen.

Mevrouw *Nele De Mol* verzekert dat SYNTRA Vlaanderen actie blijft voeren om de dalende trend in de huidige leertijd aan te pakken. In de conceptnota leest zij een opwaardering van de huidige stelsels, die echter niet zozeer te danken zal zijn aan de situering in de derde graad als wel aan de verhoging van de relevantie van de (erkende) beroepskwalificatie en de validering daarvan door bedrijven en sectoren, die dan ook moeten gesensibiliseerd worden tot engagement.

De heer *Luc Neyens* vult aan dat het voorafgaandelijk behalen van de tweede graad – zoals voorzien in de conceptnota – een nefaste norm is. Hij gelooft wel dat de hoge positie van leren en werken op de politieke agenda een positief effect zal hebben op de leertijd, mee omdat ouders een belangrijke factor zijn in de doorstroming. Tot slot vraagt hij nogmaals om de afweging te maken van de kosten en baten van de leertijd, die zeer gunstig zal blijken.

Ook de heer *Rudi Deceukelier* ligt niet meteen wakker van cijfers of een negatief imago, maar probeert vooral kwaliteitsvol te werken, en ziet daarbij dat hij, zonder enige publiciteit, elk jaar meer leerlingen heeft. Men moet uitgaan van eigen sterkte, gekoppeld aan een goed concept.

De heer *Koen Daniëls* heeft begrepen dat jongeren met een professionele (deel) kwalificatie gemakkelijker aan werk komen dan die met alleen een diploma derde graad aso of kso, wat door mevrouw *Els van de Walle* wordt bevestigd met die nuance dat binnen de eerste groep de kans op werk nog groter is voor wie daarnaast ook een onderwijskwalificatie haalde. Daarop vraagt de heer *Koen Daniëls* of beide evenzeer het doel moeten zijn, of het tweede alleen als het kan. En beslist de klassenraad alleen over de kwalificatie of samen met het bedrijf?

Mevrouw *Nele De Mol* legt uit dat in de huidige Vlaamse kwalificatiestructuur onderwijskwalificaties beroepskwalificaties omvatten. Die laatste zijn echter geen deelcertificaten. Hun belang is even groot. Zij pleit ervoor het halen van de onderwijskwalificatie wel altijd in het vizier te houden, want men stelt vast dat wie leert in een deeltijds systeem, vaak zin krijgt in meer. Het moet natuurlijk wel haalbaar zijn voor leerling en bedrijf.

Ook de heer *Luc Neyens* is duidelijk over de onderwijskwalificatie: ja, als het kan, maar op voorwaarde dat het geen mislukking is indien niet. De cijfers tonen immers dat men ook met alleen een beroepskwalificatie op de arbeidsmarkt terecht kan. SYNTRA Vlaanderen vindt verder ook dat de inbreng van de werkgevers bij de beoordeling sterker kan dan alleen de huidige evaluaties en voorbereiding op de eindproef, waarin ze uiteindelijk geen punten mogen geven.

Mevrouw *Els Van de Walle* onderschrijft nogmaals het belang van de onderwijskwalificatie op lange termijn, maar daarnaast is vooral de ondersteuning bij het uittekenen van een persoonlijk ontwikkelingsplan van belang. Dat kan, bijvoorbeeld, de vorm aannemen van eerst twee beroepskwalificaties.

Mevrouw *Nele De Mol* pleit er nog voor duaal leren te zien in het licht van levenslang leren. De validering van de bedrijfswereld is cruciaal in de opwaardering en moet dan ook weerklinken in de beslissing over de toekenning van de beroepskwalificatie.

De heer *Jozef Verzele* laat in dat verband nog opmerken dat overheidsdiensten steeds onderwijskwalificaties vragen, terwijl heel wat competente jongeren met

arbeidskwalificaties het betreffende vak beter kunnen uitoefenen dankzij hun reële ervaring. Dat probleem overstijgt het deeltijds leren. De spreker attendeert erop dat werkend leren een van de oudste vormen van leren is, die grote kunstenaars, denkers en ambachtslui in de geschiedenisboeken bracht, en dat veel patronen dergelijke kansen willen bieden uit beroepsfierheid en sociaal engagement. Hij is dan ook erg tevreden over de vele positieve signalen.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Jenne DE POTTER
Jan HOFKENS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
bsc	beroepssecundair onderwijs
buso	buitengewoon secundair onderwijs
CDO	centrum voor deeltijds onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
dbso	deeltijds beroepssecundair onderwijs
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (historische naam = Gemeenschapsonderwijs)
IBO	individuele beroepsopleiding (in een onderneming)
ICF	Internationale Classificatie van menselijk Functioneren (International Classification of Functioning, Disability and Health van de Wereldgezondheidsorganisatie)
kmo	kleine of middelgrote onderneming
kso	kunstsecundair onderwijs
PMS	(historisch) psycho-medisch-sociaal centrum (nieuwe naam = centrum voor leerlingenbegeleiding, CLB)
POT	persoonlijk ontwikkelingstraject
ROP	regionaal overlegplatform
tso	technisch secundair onderwijs
VCLB	Vrije-CLB-Koepel vzw
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VIZO	(historisch) Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen